

Zahrady, které inspirují a vzdělávají

Zahradkáři jsou zpravidla činorodí lidé, kteří rádi zkoušejí nové postupy a hledají cesty, jak zlepšit svoji produkci. Odpočívají, až když udělají kus práce. Rádi si mezi sebou vyměňují informace a zkušenosti a vzájemně se inspirují, ať už v osobní rovině, časopisech anebo na sociálních sítích.

V tomto dílu se zaměříme cíleně na otázky, které se týkají následujících aspektů zahradničení: „Jak si vypěstovat kvalitní a nutričně hodnotné potraviny a zároveň být šetrní k přírodě a životnímu prostředí?“ a „Kde se můžeme inspirovat a naučit dané postupy?“

ZDROJE INSPIRACE

V poslední době zažívají vzdělávací zahrady neuvěřitelný rozkvět. Kromě tradičních botanických zahrad v akademickém prostředí vznikají nebo jsou obnovovány zahrady při školách, a nejrůznějších nevládních organizacích, nejčastěji střediscích ekologické výchovy (dále jen SEV). Pokud máte zájem poznat přírodě šetrné postupy zahradničení, není problém nějakou zahradu navštívit. Představuji zde několik zajímavých případů, které jsem osobně navštívila já. Kamenná – inspirace pro zahrady ve městech se nachází v Brně na stejnojmenné ulici. Toto SEV nabízí sérii kurzů zahradničení a také se zde nachází

demonstrační zahrada, která představuje zahradničení na omezeném prostoru, jako jsou vertikální a další mini zahrádky. Účastnila jsem se zde kurzu vytváření vyvýšených záhonů. Lektorka Dana nám vše představila a předvedla nejprve na nákrese, poté na umělém modelu, a nakonec jsme na dvorku vytvořili společnými silami vyvýšený záhon.

Toulcův dvůr – rozsáhlý (památkově chráněný) zemědělský statek v Praze-Hostivaři s přilehlým přírodním areálem a mokřadem. Nabízí nejrůznější zahradní a řemeslné kurzy, je zde obchůdek, jídelna, turistická ubytovna atd. Nachází se zde zahrada a ovocný sad, a také farma s domácími zvířaty původních českých plemen, které jsou součástí projektu Noemova archa, jehož cílem je zachování tzv. agrobiodiverzity a záchranu původních českých plemen (například přeštické prase).

Lipka – sídlí na Lipové ulici v Brně a založil ji nestor ekologické výchovy Aleš Máchal. Představuje tvořivá spojení zahrady s přírodními prvky, třeba mokřadem, ostrůvky divočiny, ponechání starých stromů v rozkladu a také prvky zahradní terapie.

PRACOVNÍ TYPOLOGIE VZDĚLÁVACÍCH ZAHRAD

V rámci svých osobních nebo internetových toulek jsem vytvořila pracovní typologii vzdělávacích zahrad podle toho, jaké téma zde nejsilněji rezonuje:

1. Přírodě přátelské zahrady – užitkové zahrady, které mají zároveň otevřené brány přírodě (například Lipka)
2. Potravinové zahrady – pěstování nutričně hodnotných potravin s cílem zvýšení potravinové soběstačnosti (stejnomené webové stránky)

3. Babiččiny zahrady – návrat k tradicím, starým odrudám a původním plemenům (Toulcův dvůr)
4. Terapeutické zahrady – zahrady spojují pěstování potravin se speciálními prvky zahradní terapie (opět Lipka apod.)

Ze společenského hlediska vnímám jako důležité poselství, které nám vzkazuje správci těchto zahrad. Zahrady by neměly být zakládány pouze pro naše potřeby a užitek, ale měly by zároveň vytvářet pestré přírodní společenství pro všechny, včetně člověka.

SÍTĚ INSPIRACE

V oblasti školství je inspirativní síť škol s názvem Skutečně zdravá škola, která se v širším smyslu zaměřuje na zkvalitnění školního stravování, s čímž souvisí i péče o zahrady při zapojených školách. Jestli se nějaká nachází v blízkosti vašeho bydliště, můžete zjistit na interaktivní mapě: <http://www.skutecnezdravaskola.cz/registrovane-skoly> Další síť je síť středisek ekologické výchovy Pavučina, z nichž většina rozvíjí také přírodě přátelské zahrady, můžete je najít na stránkách: <http://www.pavucina-sev.cz/rubrika/59-CLENOVE/index.htm> Projekt Živá zahrada ukazuje cesty, jak v zahradách podpořit přírodu, především volně žijící organismy. Koordinuje jej Český svaz ochránců přírody, viz: <https://www.zivazahrada.cz/>.

Barbora Duží

Oddělení environmentální geografie, Ústav geoniky AV ČR, v.v.i.
barbora.duzi@ugn.cas.cz
Foto autorka

1 Úspěšná zahrada na Kamenné, Brno 2 Kamenná Brno, netradiční vyvýšené záhony 3 Lipka Brno, jezírko v přírodní zahradě.